

VÝROČNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO ARCHÍVU ZA ROK 2020

Slovenský národný archív (ďalej tiež SNA) je v súlade so zákonom č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach v znení neskorších predpisov štátnym ústredným archívom zriadeným MV SR na plnenie úloh štátnej správy na úseku archívov a registratúr. V organizačnej štruktúre MV SR je SNA zariadením sekcie verejnej správy a pri výkone odborných činností a výkone štátnej správy je riadený odborom archívov a registratúr (ďalej len OAR). Na čele SNA stojí riaditeľ.

Riadenie

Na rozdiel od viacerých personálnych pohybov v roku 2019, kedy po ukončení štátnej služby dlhoročnej vedúcej oddelenia pre styk s verejnosťou Márie Šánikovej na jej miesto nastúpila Mária Zsigmondová a riadenie oddelenia Slovenského banského archívu (ďalej tiež SBA) prevzal novo prijatý Peter Konečný, sa v roku 2020 obsadenie riadiacich pozícií SNA stabilizovalo. Táto stabilizácia sa ukázala značne výhodnou, keďže obaja vyššie uvedení noví vedúci ako aj všetci ostatní riadiaci zamestnanci boli v priebehu roku 2020 vystavení nečakaným skúškam.

Mimoriadne nároky na modifikáciu riadiacej a organizačnej činnosti v roku 2020 priniesla totiž už od jarných mesiacov šíriaca sa vlna corona-virovej epidémie. Tento nečakaný zásah do všetkých oblastí činnosti (od odborných činností až po základný chod celej inštitúcie) si vyžiadal značnú operatívnosť a flexibilitu v pružnom riadení a spolupráci na všetkých úrovniach vedenia. Značnou oporou v tomto smere bola aspoň dobre fungujúca spolupráca SNA s OAR. Napriek vyššie uvedenému, vedenie SNA aj v roku 2020 pokračovalo v nastúpenom trende a riaditeľ v spolupráci s vedeckou radou opäť upravil niektoré ďalšie oblasti činnosti svojimi organizačnými pokynmi. V minulom roku išlo najskôr o stanovenie zásad vykonávania výskumnej činnosti zamestnancov SNA (pokyn riaditeľa č. 1/2020) a neskôr o jednotné pravidlá zostavovania titulných listov a tiráží archívnych pomôcok SNA (pokyn riaditeľa č. 2/2020). V rozpracovaní metodiky tvorby ďalších častí archívnych pomôcok sa plánuje pokračovať aj v roku 2021.

Personálny stav

V priebehu roku 2020 odišli do dôchodku celkom 3 zamestnanci avšak priebežne sa darilo prostredníctvom výberových konaní na ich miesta získať nových zamestnancov, takže

personálnu situáciu archívu to významnejšie nenarušilo. Ku koncu roku boli síce neobsadené dve systemizované miesta, avšak výberové konania na ich zaplnenie od prvých mesiacov roku 2021 už opäť úspešne prebehli.

OBRÁZOK 1 – *Pracovníci SNA počas jarnej vlny pandémie. Foto: SNA*

Počet materských dovolení (3) sa v roku menil iba krátkodobo, keď do oddelenia spracovania archívnych dokumentov 1 nastúpila I. Červenková, ktorá však už po niekoľkých mesiacoch nastúpila na ďalšiu MD (aj jej miesto sa podarilo obsadiť dočasnou náhradou). Celkový systemizovaný stav SNA 63 zamestnancov (41v štátnej službe a 22 vo verejnej službe) vrátane špecializovaného pracoviska SBA v Banskej Štiavnici, sa tak v roku 2020 nezmenil.

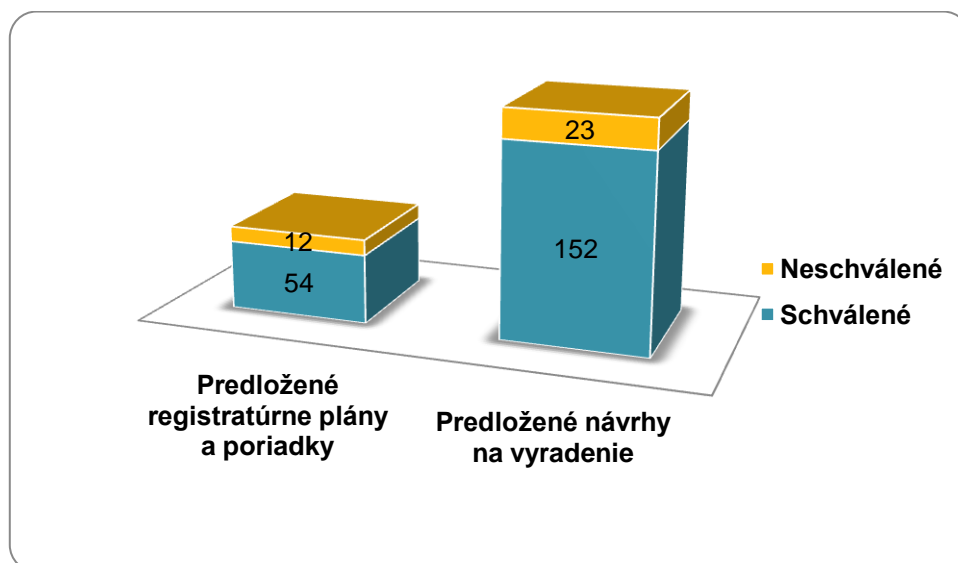
Opätovne je však potrebné upozorniť, že archív dlhodobo výrazne pociťuje podhodnotenú a viac rás znižovanú systemizáciu (za cca 20 rokov až o 55%). Tento nepriaznivý stav sa v rámci archívu týka predovšetkým spracovateľských oddelení, kde pri takmer 3 000 bežných metrov (ďalej len „bm“) archívnych dokumentov na odborného zamestnanca, aj napriek snahe, prakticky znemožňuje znižovať saldo ich spracovanosti.

Predarchívna starostlivosť a evidencia

Počas roka poskytli zamestnanci oddelenia styku s verejnosťou individuálne konzultácie a metodické usmernenia viac ako 170 správcom registratúr. Na rok 2020 bolo naplánovaných 33 kontrol správy registratúry a archívu u pôvodcov v pôsobnosti SNA, avšak z nich sa podarilo vykonať iba 16. Nezrealizované kontroly v dôsledku obmedzení súvisiacich so šírením vírusu Covid-19 boli presunuté do plánu kontrol na rok 2021. V spolupráci so Štátnym archívom v Bratislave bola na úseku predarchívnej starostlivosti porovnaná a odstránená časť duplicitnej evidencie v Elektronickom archíve. Aktualizovaná bola aj databáza pôvodcov a doplnená o PDF verzie vyradovacích konaní a schválených

registratúrnych poriadkov. Realizovali sa vstupné informačné školenia pre zamestnancov nových organizácií v pôsobnosti SNA, ako napríklad v Slovenskej akreditačnej agentúre pre vysoké školstvo.

GRAF 1 – Predarchívna starostlivosť v roku 2020.

Pôvodcovia registratúr v starostlivosti archívu predložili v roku 2020 na posúdenie a schválenie 66 smerníc na správu registratúry (schválených bolo 54 registratúrnych poriadkov a plánov), čo sú výrazne nižšie čísla ako v predchádzajúcom roku, v ktorom však bol vysoký počet novo predložených smerníc spôsobený predovšetkým schválením novely vyhlášky č. 410/2015 Z. z. Taktiež boli na posúdenie predložené 2 bádateľské poriadky pôvodcov registratúr s archívom, ktoré boli aj schválené. Počet návrhov na vyradenie sa naopak oproti predchádzajúcemu roku prakticky nezmenil. V roku 2020 bolo predložených 175 návrhov na vyradenie - schválených 152 návrhov.

Zamestnanci Oddelenia styku s verejnosťou zabezpečovali taktiež preberanie archívnych dokumentov. Archívne dokumenty boli prevzaté od 37 pôvodcov registratúr po vyradovaní konaní, v trochu menšom množstve (148,7 bm) ako v roku 2019, spôsobenom aj nižšie zmieneným prerušením preberania SBA z priestorových dôvodov – celkový rozsah archívnych dokumentov spravovaných archívom tak dosiahol cca 45 500 bm. Do starostlivosti SNA pribudlo aj desať nových pôvodcov registratúr. V rámci revízie a aktualizácie údajov zamestnanci naopak v roku 2020 vyradili z evidencie 23 pôvodcov. Ide o zaniknuté organizácie, prípadne organizácie, ktoré sa stali súčasťou iných subjektov. V súčasnosti teda patrí do pôsobnosti SNA (aj s SBA) celkom 599 pôvodcov.

Ochrana archívnych dokumentov

Budovy SNA

Aj v roku 2020 je potrebné opätovne konštatovať neustále sa zhoršujúci stavebno-technický stav sídelnej budovy SNA na Drotárskej ceste 42 v Bratislave, ktorého podrobný popis bol spracovaný v Správe o stave budovy, predloženej OAR a následne Sekcii verejnej

správy MV SR. Napriek snahe sa žiaľ už dlhšie avizovanú potrebu celkovej rekonštrukcie opäť nepodarilo zahrnúť do rezortného investičného plánu na roky 2021-2023.

Nadalej sa tak zhoršujú klimatické podmienky v archívnych depotoch čoho dôsledkom je celkový pokles úrovne ochrany AD. K tomuto stavu neprospeš ani takmer desaťmesačný výpadok (od februára) vykurovania celej budovy spôsobený rozsiahlymi poruchami štyridsať ročnej kotolne. Po takmer celoročných intenzívnych snahách a urgenciách vedenia SNA, podporených výrazným tlakom zo strany OAR a SVS, sa v priebehu mesiaca novembra prišlo k výmene kotlov a 54 metrov vysokého komína budovy SNA. V mesiaci december sa tak podarilo budovu konečne vykúriť čím mali byť opravy vykurovacieho systému provizórne ukončené, avšak po opätovných konzultáciách vedenia SNA s Centrom podpory Bratislava bola nakoniec dohodnutá aj výmena riadiacej jednotky kotolne a rozvodov celého vykurovacieho systému, ktoré by mali byť zrealizované po ukončení vykurovacej sezóny 2020/2021.

OBRÁZOK 2 – *Budova SNA na Drotárskej ceste v Bratislave bola odovzdaná ešte v roku 1983. Foto: SNA.*

S ohľadom na viackrát avizované šírenie plesní v niektorých archívnych fondoch sa s pomocou OAR podarilo opätovne zabezpečiť sterilizáciu niekoľko sto archívnych škatúl s dokumentmi v sterilizačnom zariadení MK SR vo Zvolene.

Aj v roku 2020 došlo k menšej havárii sanitárneho systému a čiastočnému zatopeniu priestorov schodiska a podlahy depotu na prvom suterénnom podlaží (v roku 2019 vytopilo podlahu knižnice a rovnako časť toho istého depotu). Voda sa síce nedostala k samotným archívny dokumentom avšak pod dojemom tejto havárie sa konečne po 40 rokoch aspoň vymenili rozvodné hadice sanitárnych zariadení.

Budovy SBA BŠ

Krátko po rekonštrukcii vnútorných priestorov historickej budovy bývalej Baníckej a lesníckej akadémie (tzv. Fritzov dom) na Radničnom námestí v Banskej Štiavnici, v ktorej sídli SBA, začalo na inom mieste časti strechy zatekať – opravy boli zatiaľ realizované iba provizórne. V blízkej budúcnosti by tak bolo potrebné opraviť časť strechy a stavebne vyvinúť aj značne zanedbanú čelnú vonkajšiu fasádu inak peknej historickej budovy.

Prioritnejším problémom SBA v tomto smere je však zlý stav druhej, depotnej budovy archívu umiestnenej na opačnej strane toho istého námestia (opadávanie časti stropných obkladov).

OBRÁZOK 3 – Budova bývalej Baníckej a lesníckej akadémie v súčasnosti slúži ako hlavná budova SBA v Banskej Štiavnici. Foto: SBA

Archívne depoty

Pozitívnu správou v tejto oblasti je, že sa v závere roku opätovne podarilo zrealizovať opravu časti regálového systému v depotoch SNA, čo aspoň čiastočne pomohlo zlepšiť kapacitnú situáciu archívu a predovšetkým uľahčiť prácu zamestnancov. Vedenie archívu zároveň požiadalo Centrum podpory Bratislava o zaradenie opráv pohyblivého regálového systému medzi bežnú údržbu, vykonávanú pravidelne a financovanú zo štandardnej položky rozpočtu SNA.

Rokovaním s vedúcim Archívu mesta Bratislavy sa podarilo dosiahnuť vyprázdnenie aspoň niekoľkých regálov, avšak väčšina priestorov v zapožičanom depote ostáva naďalej zaplnená do konečného pridelenia priestorov pre tento archív. Žiaľ nedarí sa realizovať ani uvoľnenie priestorov zapožičaných Štátnemu archívu v Bratislave a už dohodnuté presťahovanie do depotov v Plaveckom Podhradí. Kritickou sa však stáva predovšetkým kapacitná situácia v SBA, keďže jeho vyššie spomenutá, čiastočne poškodená depotná budova je navyše úplne zaplnená. V dôsledku tohto stavu už SBA musel obmedziť preberanie

dokumentov po vyradovacích konaniach. V krátkom čase je urgentne potrebné nájsť nové depotné priestory pre toto pracovisko.

Digitalizácia

Slovenský národný archív v Bratislave v roku 2020 v rámci systematickej digitalizácie archívnych dokumentov vyhotovil celkovo 106 600 digitálnych záznamov archívnych dokumentov. Digitalizácia prebiehala predovšetkým vo fonde Dušana Jurkoviča a v SBA to bol predovšetkým fond Hlavný komorský-gréfsky úrad. Digitalizácia fondu Štátny pozemkový úrad bola na čas prerušená v prospech urgentnej potreby zdigitalizovania fondu Turčiansky konvent na žiadosť Bansko-bystrického biskupstva. Pokračovalo sa aj v digitalizácii mikrofilmov (kanonické vizitácie, Hodnoverné miesto Spišskej kapituly). Začalo sa tiež so skenovaním fotografií z osobného fondu J.M. Kirschbaum a pokračovalo sa so skenovaním pečatidiel.

Oddelenie ochrany archívnych dokumentov aktívne spolupracovalo aj pri príprave, digitalizácii a dokumentácii výstav realizovaných v spolupráci s inými inštitúciami ako napríklad „100 rokov Trianon“ s OAR, alebo Kultúrne dedičstvo jasovských premonštrátov s Východoslovenskou galériou v Košiciach atď. Po celý rok sa samozrejme digitalizovalo aj pre potreby bádateľov a úradných inštitúcií.

Reštaurovanie a konzervovanie

Na reštaurátorskom pracovisku vznikla takmer 500 stranová faksimilia reprezentačného výtlačku Trianonskej mierovej zmluvy pre vyššie zmienenú výstavu. Pokračovalo sa s reštaurovaním osobného fondu D. Jurkoviča, zreštaurovaných bolo ďalších 178 diel, prevažne na pauzovacích papieroch. Diela sa spracovávali do samostatnej databázy, priebežne sa čistili, reštaurovali a vyhotovovali sa na ne ochranné obaly.

OBRÁZOK 4 – Ukážka archívneho dokumentu pred a po reštaurovaní. O. f. Dušan Jurkovič, Slovenská búda v Luhačoviciach, bočný pohľad, 1905. Foto: SNA.

Pokračovalo aj reštaurovanie fondu Štátny pozemkový úrad v Prahe. Fond sa pripravuje na systematickú digitalizáciu, avšak jeho momentálny fyzický stav by to neumožnil. Bolo pripravených a zreštaurovaných ďalších 7 archívnych škatúl. Reštaurovanie

tohto fondu bolo načas prerušené z dôvodu uprednostnenia reštaurovania fondu Kancelária prezidenta republiky, v ktorom sa na základe predchádzajúceho prieskumu zistilo rozsiahle mikrobiologické poškodenie. Na reštaurovanie sa uprednostnili najviac poškodené dokumenty pričom ich z tohto fondu bolo zreštaurovaných celkom 9 AŠ. Proces sa výrazne spomalil aj z dôvodu mimoriadneho poškodenia dokumentov a nedostatku laminačnej fólie - na reštaurovanie.

Reštaurovali sa aj vybrané listiny a staré tlače pre potreby iných archívov: SNA-SBA (3 listiny), Štátny archív v Banskej Bystrici (3 listiny), Štátny archív v Nitre (1 listina), Štátny archív v Košiciach (5 listín), Štátny archív v Bratislave (5 listín).

Na pracovisku sa realizujú tiež grafické práce – pozvánky, grafické úpravy dokumentov, grafické návrhy panelov aj úpravy publikácií. Realizované boli aj knihárske práce: viazanie inventárov, výroba ochranných obalov, viazanie dokumentov do tepelnej a hrebeňovej väzby.

V rámci priamej ochrany archívnych dokumentov sa s finančnou pomocou OAR opäť zrealizovala hromadná etylén oxidová sterilizácia fondov Kancelária prezidenta SR a Referát ministerstva školstva v zariadení MK SR vo Zvolene a oba fondy boli umiestnené samostatne do osobitných priestorov. Dokumenty z fondu Kancelária prezidenta republiky boli aj prebalené do nových archívnych škatúl (292 ks).

Žiaľ ani v roku 2020 sa nepodarilo zrealizovať všetky požiadavky na objednávky prístrojov a materiálu potrebného k činnosti oddelenia ochrany. Už niekoľko rokov napríklad pretrváva požiadavka na nákup nových meračov teploty a vlhkosti, bez ktorej je len ťažko možné monitorovať aktuálny stav podmienok v depotoch a opäť sa nepodarilo zabezpečiť ani náhradu za skener negatívov, ktorý bol pre poruchu vyradený už v roku 2017. Aj preto nebolo možné digitalizovať viaceré nitrocelulóзовые negatívy. Niektoré požiadavky na nákup cez Centrum Podpory BA tak pretrvávajú aj niekoľko rokov.

Sprístupňovanie archívnych dokumentov

Aj napriek tomu, že v roku 2020 sprístupňovacie práce v SNA výrazne ovplyvnil priebeh corona-vírovej pandémie, zamestnanci na úseku spracúvania a sprístupňovania archívnych súborov vykonali množstvo odborných archívnych činností. V oboch oddeleniach spracovania archívnych dokumentov a v oddelení SBA sa pracovalo celkom na 27 fondoch a fondových oddeleniach v rozsahu cca 400 bm. V oddelení spracovania 1 išlo o predovšetkým o Rod Pálfi - Ústredná správa majetkov pezinskej vetvy, Osobný fond Július Barták, Osobný fond Ferdinand Ďurčanský a Osobný fond Jozef Marian Kirschbaum. V oddelení spracovania 2 to bolo Povereníctvo školstva 1945 - 1960; Sčítanie ľudu 1950, Komisia SNR pre potravinársky priemysel a samozrejme predovšetkým Krajský úrad v Bratislave 1928-1939, pri ktorom je napriek pandémie a nálezom niekoľko sto archívnych škatúl v Štátnom archíve v Bratislave, plánované práce ukončiť v priebehu roku 2021. V oddelení Slovenského banského archívu spracúvali fondy Slovenský banský úrad v Bratislave 1969-1992, Obvodný banský úrad v Banskej Bystrici, či osobný fond František Ďuriak.

Vo vykazovanom roku 2020 boli v SNA ukončené práce na 7 ks archívnych pomôcok, ktoré boli odovzdané na užívanie bádateľom

- Osobný fond Jozef Marian Kirschbaum, 1913-1993
- Komisia SNR pre potravinársky priemysel, 1964-1967
- Krajský úrad 1928-1939 - administratívne oddelenia, vecné súbory: Stavebná dokumentácia ciest, 1928-1938
- Krajský úrad 1928-1939 - administratívne oddelenia, ročník 1938
- Krajský úrad 1928-1939 - administratívne oddelenia, ročník 1939
- Substitučný banský súd v Solivare, 1789 – 1791
- Substitučný banský súd v Užhorode, 1810 – 1817

Práca z domu

Vzhľadom na výnimočné okolnosti a protipandemické opatrenia museli zamestnanci SNA vykonávať v priebehu roku 2020 časť svojej práce z domu. V rámci tejto činnosti sa tak napríklad zamestnanci oddelenia spracovania 2 v tomto čase venovali vypracovávaniu registrov k archívnemu fondu Krajský úrad v Bratislave, administratívne oddelenia s ktorými sa pôvodne nepočítalo. Celkovo boli vypracované registre k ročníkom 1928-1938 z viac ako 3400 inventárnych jednotiek uložených vo viac ako 4800 archívnych škatuliach. Menný register bol ku koncu roku hotový na 90%, miestny register na 60% a vecný register na 40%. V týchto prácach sa bude pokračovať aj v roku 2021.

Okrem toho sa vo oboch oddeleniach spracovania a v oddelení slovenského banského archívu v rámci práce z domu prepisovali aj staršie papierové verzie archívnych pomôcok do elektronickej formy. Týmto spôsobom už bolo do konca roku prepísaných 15 kusov archívnych pomôcok a píše sa ďalšie.

Riaditeľ SNA v rámci niekoľkých čerpaných dní domácej práce, skontroloval a zredigoval podľa nového usmernenia všetky opisy archívnych fondov za posledné štyri roky a po jeho schválení boli všetky zaslané na OAR.

Digitalizované dokumenty z vyššie uvedených fondov si po digitalizácii vyžadujú aj úpravu záberov ich orezávaním, ktorú potom realizovali zamestnanci oddelenia ochrany archívnych dokumentov práve v rámci práce z domu - celkom bolo doteraz upravených cca 32 tisíc obrázkov.

Prístup k archívnym dokumentom

Bádateľská agenda

Aj samotné bádanie v roku 2020 výrazne ovplyvnila vírusová pandémia, keď v rámci protiopatrení bola bádateľňa viac ráz úplne uzavretá, či jej prevádzka značne obmedzená. Napriek zníženému počtu bádateľov, táto situácia výrazne komplikovala, najmä realizáciou a dodržiavaním dezinfekčných opatrení, aj práce zamestnancov bádateľne. Celkový počet bádateľov, ktorí požiadali o štúdium na základe bádateľského listu bol 381 (z tohto počtu bolo 341 tuzemských a 40 zahraničných). Ich počet sa oproti roku 2019 znížil (v roku 2019 bol celkový počet 567 bádateľov, z toho 485 tuzemských a 82 zahraničných). Taktiež sa

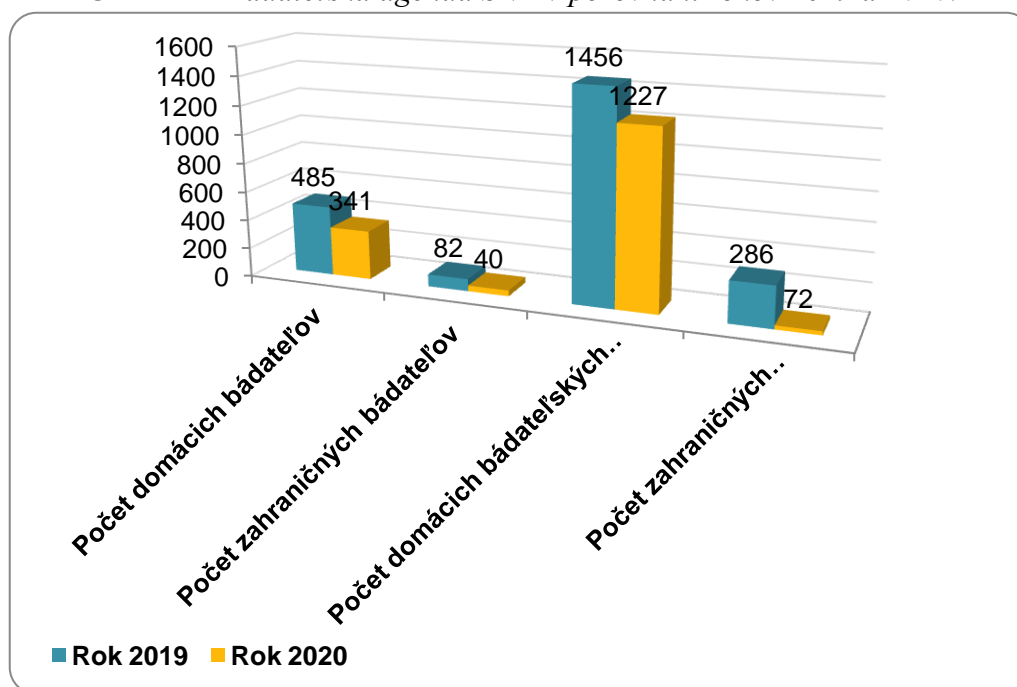

znižil aj počet bádateľských návštev, celkovo ich bolo 1299 (1227 tuzemských a 72 zahraničných), v roku 2019 bol celkový počet 1742 návštev (1456 tuzemských a 286 zahraničných).

Napriek obmedzeniam a regulovanému počtu bádateľov v bádateľni sa však, vzhľadom na rozsah a zvyšujúce sa nároky bádateľov, suma poplatkov za služby archívu zvýšila. Za služby poskytnuté bádateľskej verejnosti bolo tak v roku 2020 vybratých 7614,95 € (v roku 2019 to bolo 6762,33 €).

Zamestnanci bádateľne okrem toho, že predkladali archívne dokumenty na štúdium a vybavovali objednávky na digitalizáciu archívnych dokumentov, poskytovali vo zvýšenej miere operatívne, telefonické a mailové informácie týkajúce sa štúdiá a dostupnosti archívnych fondov, podmienok štúdiá, hygienických opatrení a pod. Takýchto činností pribúdalo počas roka predovšetkým v súvislosti s neustále sa meniacou sa epidemiologickou situáciou.

GRAF 2 – Bádateľská agenda SNA v porovnaní rokov 2019 a 2020.

Najžiadanejšie archívne fondy, ktoré sa počas roka predkladali do bádateľne na štúdium boli Hodnoverné miesto Bratislavská kapitula, Panstvo Červený Kameň, Hodnoverné miesto Konvent premonštrátov Leles, osobné fondy Vavro Šrobár, M. R. Štefánik, Andrej Hlinka a Dušan Jurkovič. Z archívnych fondov po roku 1918 to boli tradične Ministerstvo vnútra 1939-1945, Minister ČSR s plnou mocou pre správu Slovenska, Štátny pozemkový úrad v Prahe, Policajné riaditeľstvo v Bratislave. Najviac žiadané fondy po roku 1945 boli Povereníctvo priemyslu a obchodu, Povereníctvo priemyslu a obchodu – VII. reštitučný odbor, Povereníctvo školstva, ÚV KSS. Z najnovších fondov to boli Úrad vlády SR, Verejnosť proti násiliu a Fond národného majetku SR. Na pracovisku SBA BŠ boli tradične najžiadanejšími dokumentmi staré banské mapy.

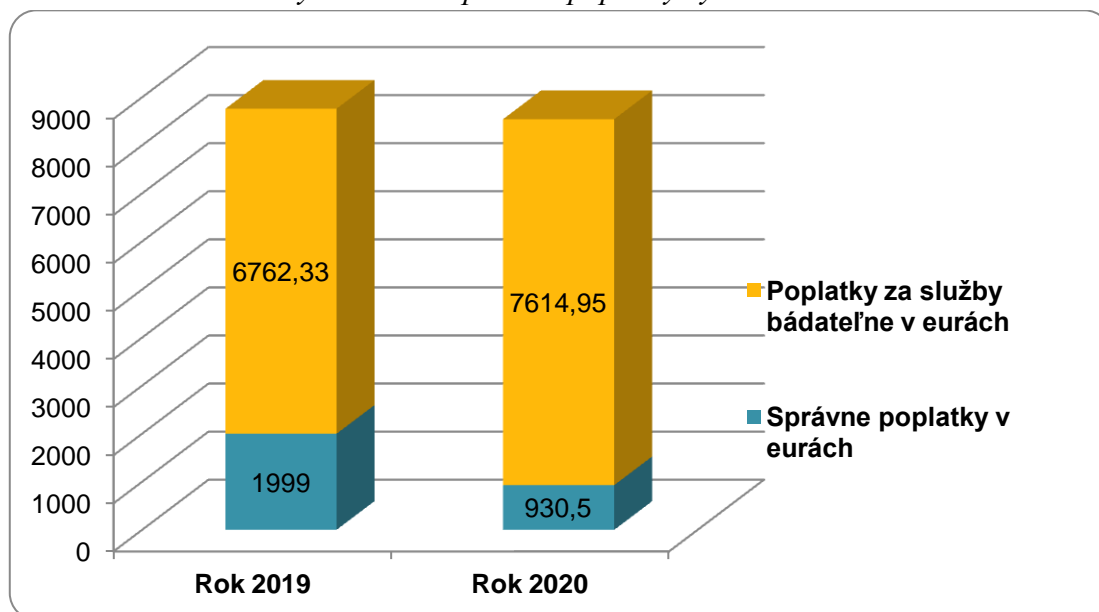
Knižnica

Fondy knižníc tvorilo ku koncu roka celkom 101269 zväzkov kníh, keď v SNA to bolo 79161 zväzkov a v SBA 22108 zväzkov. Prírastky kníh boli cca. 1200 zväzkov. Zaevidovaných v Exceli bolo ďalších 1360 titulov. Všetky spracované záznamy boli odovzdané OAR na preklopenie do elektronickej aplikácie „Knižnica“. Pracovníčky knižnice ukončili kompletizáciu novinovej a časopiseckej zbierky, poskytli konzultácie 35 bádateľom (v roku 2019 to bolo 45 bádateľov). Na prezenčné štúdium poskytli bádateľom a zamestnancom 723 titulov kníh a časopisov.

Správna agenda

Podstatnú väčšinu žiadostí tvorili v minulom roku žiadosti o potvrdenie národnosti a žiadosti súvisiace s majetkovým vysporiadaním. Zamestnanci vybavili 1478 žiadostí, ktoré podali občania Slovenska, Ukrajiny, Česka, Izraela, Nemecka a USA. Na žiadosť Úradu pre zahraničných Slovákov zamestnanci oddelenia tiež preverovali staršie potvrdenia národnosti. Taktiež sa vybavovali žiadosti Národnej kriminálnej agentúry Prezídia Policajného zboru v súvislosti s privatizáciou majetku. Vo významnejšej miere sa začali riešiť žiadosti Slovenského pozemkového fondu, notárov a advokátskych kancelárií, a to v súvislosti s majetkovými súdnymi spormi a množiacimi sa podvodmi pri vysporiadaní pozemkov predovšetkým po povojnových konfiškáciách. Zamestnanci podateľne evidovali všetky žiadosti podané prostredníctvom poštového podniku, osobne alebo elektronicke, pričom spolu bolo zaevidovaných 2008 listinných a elektronickej záznamov. Zabezpečovali prihlasovanie nových zamestnancov archívu do informačného systému Fabasoft a viedli tiež príručnú registratúru archívu. Podieľali aj na vyhotovovaní kópií dokumentov a vyberali a evidovali správne poplatky. Na správnych poplatkoch sa vybralo do konca roka 930,5 € (v roku 2019 to bolo 1999€). Celková suma za služby archívu a správne poplatky sa tak oproti predchádzajúcemu roku mierne znížila na 7945,55€ (v roku 2019 to bola suma 8761,33€).

GRAF 3 – Suma za služby archívu a správne poplatky vybrané v SNA v roku 2019 a 2020.

Výskumná, publikačná a kultúrno-osvetová činnosť

Výskum

Výskum v oblasti ochrany bol zameraný na možnosti dekontaminácie archívnych dokumentov, pričom zamestnanci v priebehu roka riešili výskumnú úlohu *Vplyv urýchlených elektrónov na vlastnosti papiera* a z výsledkov vyhotovili záverečnú správu. Aj na tomto základe SNA požiadala o grant Agentúru pre podporu vedy a výskumu MŠ SR spolu s firmou Progresia Final s.r.o. a Ústavom molekulárnej biológie SAV, pričom archív vystupuje v pozícii spoluriešiteľa projektu *Inovačný spôsob dekontaminácie kultúrneho dedičstva v Slovenskej republike – APVV-20-0009*.

Pokračovalo sa aj s prieskumom mikrofilmov vo filmotéke SNA. Dôvodom bolo zistenie samo-deštrukčného poškodenia acetátových a nitrocelulóзовých mikrofilmov v roku 2019. Prieskum, vzhľadom k množstvu mikrofilmov, bude končiť až v roku 2021 (v roku bolo urobených ďalších 5748 záznamov), na ktorý ich ešte ostáva cca 3000.

V spolupráci s OAR a všetkými štátnymi archívmi sa po celý rok 2020 priebežne pripravoval a v závere roku finalizoval strategický dokument *Stratégia ochrany archívnych dokumentov na roky 2021 – 2026* zameraný na monitoring podmienok uloženia archívnych dokumentov, mikrobiologickú kontamináciu, stav budov archívov a perspektívy ďalšieho smerovania ochrany archívneho dedičstva.

OBRÁZOK 5 – Jeden z podkladov pre *Stratégiu ochrany archívnych dokumentov* vypracovaný v SNA. Foto: SNA.

Zamestnanci oddelenia spracovania 2 sa podieľali na plnení ústavnej výskumnej úlohy s názvom *Krajinský úrad v Bratislave: úrad a jeho fond* (časový plán 2020-2021), kde však vzhľadom na výpadok zahraničných pracovných ciest prebiehal iba výskum vo fonde

a štúdium literatúry. Okrem toho sa zamestnanci zapojili aj do individuálnej výskumnej úlohy s názvom *Historická topografia mesta Svätý Jur*. V oddelení Slovenského banského archívu v roku 2020 začali s riešením štvorročnej výskumnej úlohy *Dejiny a archontológia Hlavného komorskogrófskeho úradu v Banskej Štiavnici I., 1571 – 1747*. Bezo zvyšku bola v oddelení spracovania 1 opäť splnená časť rezortnej úlohy v oblasti elektronického sprístupnenia pečatí a pečatidiel (vyhotovených bolo 170 nových záznamov).

Počas roku bolo v SNA vypracovaných 72 nových opisov archívnych fondov a navyše boli na základe požiadavky OAR opäť zredigované a schválené všetky opisy fondov, vypracované v rokoch 2017, 2018 a 2019. Viaceré výsledky vyššie uvedených výskumných úloh už boli, alebo niektoré v krátkom čase budú podrobne publikované.

Publikačná činnosť

Jednou z oblastí, ktorej sa minulý rok pravdepodobne aj vzhľadom na viacnásobné vykonávanie „práce z domu“ darilo, bola publikačná činnosť.

Azda najvýznamnejším počinom v tejto oblasti sa v roku 2020 stalo obnovené vydávanie hlavného odborného časopisu slovenského archívnictva *Slovenskej archivistiky*, keď takmer celú redakčnú prácu prevzali v spolupráci s OAR práve zamestnanci SNA. V závere roku 2020 sa už pripravovalo vydanie tretieho čísla časopisu.

OBRÁZOK 6 – Obnovený časopis *Slovenská archivistika* číslo 1/2020 a 2/2020.

Foto: SNA

Zahanbiť sa nenechali ani zamestnanci pracoviska SBA, keď po mnohých rokoch obnovili vydávanie časopisu niekdajšieho Štátneho ústredného banského archívu pod aktualizovaným názvom *Spravodaj SBA*. Nezanedbateľným úspechom nového vedúceho tohto pracoviska je tiež vydanie samostatnej brožúry *Slovenský banský archív v Banskej Štiavnici*, ktorej prefinacovanie zabezpečil OAR.

Popri samotnej redakčnej práci však zamestnanci SNA za rok 2020 priamo vypublikovali aj

- 13 štúdií – samostatné štúdie v periodikách a príspevky z konferencií uverejnené v monografiách a zborníkoch ako štúdie,
- 22 článkov a správ,
- 4 recenzie a posudky,
- 9 iných foriem publikačnej činnosti (napr. vyššie zmienená brožúra o SBA, časť fotoknihy štátnych archívov, alebo texty nových propagačných bannerov).

Kultúrna a osvetová činnosť

Z pochopiteľných dôvodov v roku 2020 azda najviac utrpela oblasť kultúrno-osvetovej činnosti, keď napriek snahe zamestnancov a realizovanej príprave, musel byť zrušený niekoľkokrát odložený Deň otvorených dverí. Podobne sa nepodarilo zrealizovať ani jednu z už dohodnutých školských exkurzií v archíve, o ktoré bol v posledných rokoch stále väčší záujem.

Napriek nepriaznivej epidemiologickej situácii sa však podarilo v minulom roku zrealizovať viaceré aktivity aj v tejto oblasti. Konkrétne išlo napríklad o 6 prednášok a vystúpení zamestnancov SNA na rôznych fórach vrátane medzinárodných konferencií.

OBRÁZOK 5 – Aktívna účasť pracovníkov SNA na konferencii Trianon v dokumentoch. Foto: SNA.

Samostatne alebo s rozhodujúcim podielom SNA sa podarilo zrealizovať tri výstavné projekty: *Velký malý muž – Milan Rastislav Štefánik* (inštalácia vo Švajčiarsku a na MV SR), *Trianon v dokumentoch*, *Sto rokov od prvých slobodných volieb* (roll-upová výstava v sídle Sekcie verejnej správy MV SR na Drieňovej ulici) a spolupracovať na príprave ďalších 5 výstav (spolupracujúce subjekty: Historické múzeum SNM – *Trianon 100*, Národní památkový ústav ČR – *Dušan Jurkovič, básnik dřeva* na Kunětické hoře, Národní Banka

Slovenska – *Menová reforma, Východoslovenská galéria v Košiciach – Kultúrne dedičstvo jasovských premonštrátov*).

OBRÁZOK 6 – Inštalácia výstavy *Veľký malý muž – Milan Rastislav Štefánik* v priestoroch MV SR na Drieňovej ulici v Bratislave. Foto: SNA.

Archívne dokumenty SNA boli poskytnuté aj na viaceré ďalšie výstavné projekty. Mimoriadne úspešná bola najmä výstava OAR a odboru štátnych hraníc MV SR k stému výročiu uzavretia Trianonskej mierovej zmluvy, na ktorej sa okrem domácich a zahraničných odborníkov zúčastnili aj dvaja členovia vlády, zástupcovia prezidentskej kancelárie a veľká časť bratislavského diplomatického zboru.

OBRÁZOK 7 – Fotografia zo slávnostnej vernisáže výstavy *Trianon v dokumentoch* v priestoroch Univerzitetnej knižnice v Bratislave s účasťou významných domácich i zahraničných hostí. Foto: SNA.

Opäť sa rozvíjala i spolupráca zamestnancov SNA s médiami medzi ktorými bol viackrát rozhlas a televízia, ale aj film (napr. dokument o I. Galambošovi v rámci cyklu *Gen.sk*, alebo dokument o architektovi V. Dedečkovi – projektantovi budovy SNA v Bratislave v rámci cyklu *Ikony*).

Archív v roku 2020 spoluorganizoval aj medzinárodnú odbornú konferenciu *100 rokov Trianonu*. K lepšej informovanosti verejnosti a zvýšenej propagácii SNA prispela tiež aktualizácia webových stránok a predovšetkým facebookového profilu SNA, ktorý si už získal tisíce priaznivcov. V rozsiahlej miere sa SNA začal podieľať i na facebookovom profile MV SR.

Vzdelávanie

Tiež oblasť vzdelávania zamestnancov v priebehu roku 2020 výrazne ovplyvnila pandemická situácia, keď väčšina zamestnávateľom pôvodne plánovaných školení a kurzov bola z tohto dôvodu zrušená. Časť vzdelávacích aktivít síce zamestnanci absolvovali ešte počas prvých mesiacov pred začiatkom pandémie, následne však už boli zamestnanci v značnej miere odkázaní na vedúcimi stanovené samo štúdium, ktoré väčšinou prebehlo počas výkonu prác z domu. Svojpomocne sa zrealizovalo i niekoľko školení zabezpečených priamo vedúcimi oddelení – napríklad v predarchívnej starostlivosti pre nových zamestnancov a pod. Viacerí zamestnanci sa, aj keď v obmedzenej miere, podieľali na pedagogickej činnosti v nasledovných oblastiach: prax poslucháčov archívniectva (prebehla v septembri), predarchívna starostlivosť, ochrana archívnych dokumentov, mentoring v štátnej službe, či metodika spracovania archívnych dokumentov. Zamestnanci sa v priebehu roka obmedzene zúčastňovali aj na zasadnutiach komisií, poradách a pod. (Vedecká archívna rada, odborné komisie OAR, VR SNA, Komisia pre sociálnu politiku, Odborový zväz polície). Nepodarilo sa naopak zrealizovať niekoľko naplánovaných, avšak následne zrušených zahraničných stáží predovšetkým v oddelení ochrany archívnych dokumentov.

Záverčné hodnotenie

Napriek mimoriadne zložitej situácii spôsobenej šírením corona-vírovej infekcie a následnými nevyhnutnými protiopatreniami v podobe výkonu prác z domu, zamestnanci SNA preukázali veľkú snahu a archívu sa tak podarilo aj v roku 2020 splniť väčšinu štandardných pracovných úloh. Navyše sa SNA v roku 2020 podujal na náročnú redakčno-odbornú úlohu obnovenia vydávania Slovenskej archivistiky, ako aj Spravodaja SBA. O tom, že sa práca SNA i obnovené časopisy stretli so značným ohlasom širšej verejnosti svedčí okrem iného aj množstvo pozitívnych ohlasov na spomenutých facebookových profiloch.

Naopak ani v roku 2020 sa nepodarilo presadiť výraznejšiu rekonštrukciu budovy SNA, ktorej podmienky pre úschovu archívnych sa naďalej nezlepšujú. Žiaľ obrovské výdavky štátu na ochranu pred pandemiou nesľubujú v tomto smere ani priaznivé vyhliadky v najbližšej budúcnosti. Za čiastočný úspech potom možno považovať rozsiahlejšiu rekonštrukciu kotolne archívu, ktorá umožní lepšie stabilizovať klimatické podmienky v budove. Aj v súvislosti s nie najlepšimi podmienkami v depotoch, dokázalo vedenie SNA

s podporou OAR zlepšiť čiastočnú ochranu niektorých poškodenejších archívnych fondov aspoň ich dezinfekciou v sterilizačnom zariadení MK SR vo Zvolene a umiestnením v osobitnom depote. V tomto smere sa bude pokračovať aj v roku 2021.

V Bratislave dňa 15.3.2021

Mgr. Ivan Tichý PhD.
riaditeľ